

the big impact on the growth of GDP. The analysis of paces and quality of the economic growth in Ukraine demonstrates the inadequacy of policy realities of the present.

This work has an idea of the opportunity of developing the national economy on the basis of continuous innovation progress and effective debt management. It is believed that an effective public debt management should be based only on two principles: the first one is that economic growth can be observed only when the growth of revenues will exceed the increase of the costs of servicing loans; the second principle is that the accumulation of public debt will remain in the resistant limits only if the real rate of economic growth becomes higher than the real rates of the interest on the debt payments of the government. The modernization of the national economy on the path of the innovation changes have to include a waiver of extensive type of the model and the transition to a new economic development strategy designed to match the interests of all subjects of society

Keywords: economic growth; development; innovation progress; the economic crisis; stagnation.

REFERENCES

1. Dozhdikov A. (2013), *Global Future - 2030*, available at: <http://www.vpknews.ru/articles/14766> (rus).
2. Yeshchenko P. (2013), Economic growth without development: causes and innovative transformation of the economy, *Economy of Ukraine*, 10, pp. 4-20 (rus).
3. Datsyk A. (2010), *Economic growth in the conditions of formation and development of post-industrial society*, Abstract of thesis for the degree of candidate of economic sciences in specialty 08.00.01 «Economic theory», Kazan, 21 p. (rus).
4. Galin D., Zavel'skiy M. (2007), Statistical modeling of growth of modern Russia, *Proceedings of ISA RAS*, vol. 30, pp. 125-145 (rus).
5. Geyets V., Gritsenko A. (2013), Out of the crisis (reflections on topical due to read), *Economy of Ukraine*, 6, pp. 4-19 (rus).
6. Krugman P. (2013), *Out of the crisis has*, in J. Goldberg (translated from English), Azbuka Business, Azbuka-Atticus, Moscow (rus).
7. Kuznetsova N. (2001), Economic growth: past and present, Publishing House «September», St. Peterburg, pp. 100-129 (rus).
8. Reich R. (2012), *Posleshok. Future economy*, in I. Yushchenko (translated from English), Career Press, Moscow, pp. 56-57 (rus).
9. Stiglitz J., USA: empire-building experience. Inequality hinders recovery, available at: <http://comstol.info/2013/02/ekonomika/5831> (rus).
10. Unkovskaya T., Demchuk N. (2013), Is it possible economic miracle in Ukraine, *Economy of Ukraine*, 6, pp. 4-19 (rus).
11. Kulynych R. (2007), Statistical evaluation of the factors socio-economic development: monograph, Zhannya, Kyiv, 311 p. (ukr).
12. State Statistics Service of Ukraine, available at: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (ukr).
13. Kulynych R. (2008), Using statistical equations at dependency ratios regional development, *Journal of Khmel'nitsky National University. Economic sciences*, № 1, vol. 1, pp. 173-176 (ukr).

© Меліхов Андрій

Надійшла до редакції 11.04.2014

УДК 658.149.3 (477)

МРИХІНА ОЛЕКСАНДРА,

кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки підприємства та інвестицій
Національного університету "Львівська політехніка", м. Львів

УДОСКОНАЛЕННЯ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТРАНСФЕРУ ТЕХНОЛОГІЙ В УКРАЇНІ

У статті висвітлено проблеми нормативно-правового забезпечення трансферу технологій в Україні та підходи до їх вирішення. Удосконалення нормативних і правових документів, що супроводжують трансфер технологій, здійснено на підставі аналізу існуючого законодавства з питань трансферу технологій та інноваційної діяльності; виділення неточностей, "вузьких місць" та проблемних аспектів законодавчого регулювання трансферу технологій; визначення й вирішення правових колізій; обґрунтування шляхів та інструментів корегування нормативно-правового забезпечення трансферу технологій. Запропоновані підходи до вдосконалення нормативно-правового забезпечення трансферу технологій розроблено з позиції інституційного аналізу: ураховано вплив множини факторів зовнішнього та внутрішнього середовища суб'єктів інноваційної діяльності на провадження трансферу технологій.

Ключові слова: нормативно-правове забезпечення; трансфер технологій; науково-технічна діяльність; інновація; технологічний розвиток.

Постановка проблеми. У сучасному світі економічний розвиток країни визначається не стільки природними ресурсами чи обсягами виробництва, скільки здатністю суб'єктів господарювання до генерування й реалізації нових ідей. Підґрунтя для цього формує теорія економіки знань. За визначенням, поданим в Інвестопедії (*Investopedia US*), економіка знань передбачає існування систем виробництва й споживання, заснова-

лізації нових ідей. Підґрунтя для цього формує теорія економіки знань. За визначенням, поданим в Інвестопедії (*Investopedia US*), економіка знань передбачає існування систем виробництва й споживання, заснова-

них на інтелектуальному капіталі. У розвинутих країнах світу економіка знань складає переважну частину економічної діяльності. Відповідно до економіки знань, лівова частка вартості компаній може складатися з нематеріальних активів, зокрема цінності знань їхніх працівників (інтелектуального капіталу) [1]. У свою чергу, ефективне використання інтелектуального капіталу сприяє продукуванню високих технологій, а ключову роль на усіх етапах їхнього провадження відіграє трансфер технологій (далі - ТТ).

Успішне здійснення ТТ призводить до скорочення розриву між науково-дослідними роботами та виробництвом (як у часовому вимірі, так і в сенсі взаємозв'язку одного з іншим), підвищення рівня конкурентоспроможності вітчизняної продукції в Україні та світі. Проте нині здійснення ТТ ускладнене через проблеми нормативного й правового характеру. Законодавство з ТТ потребує вдосконалення, доопрацювання, часто - розроблення додаткових документів.

В Україні близько 40 % обсягів фінансування наукової та науково-технічної діяльності здійснюється за кошти державного та місцевих бюджетів. Зокрема, у 2012 р. обсяг фінансування наукової та науково-технічної діяльності за рахунок усіх джерел становив 10558,5 млн грн, за рахунок державного бюджету - 4739,2 млн грн, що на 22,8 % більше в порівнянні з 2011 р. Частка коштів державного бюджету в загальному обсязі фінансування у 2012 р. зросла порівняно із попереднім роком і становила 44,9 % [2].

Водночас Державна служба статистики України [3] свідчить про те, що у 2005 році за межі України не було передано жодної технології, у 2006 р. передано 10 од., у 2007 р. - 4 од., у 2010 р. - 2 од., у 2011 р. - 3 од. Як показує огляд закордонних науково-практичних джерел, вітчизняні дослідники високо цінуються на світовому ринку. Отже, має місце неkontrolований ТТ, що, своєю чергою, зумовлює зменшення надходжень від ТТ до Державного бюджету України.

Ураховуючи те, що з держбюджету фінансується основна частина наукової та науково-технічної діяльності України, нормативно-правове регулювання у сфері ТТ набуває першорядного значення для контролю за цільовим використанням науково-технічної продукції та стимулювання її розробників.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Дослідженню окремих питань у розрізі нормативно-правового забезпечення ТТ в Україні присвячено праці О.Ф.Андросової [4], В. А. Денисюк [5], К. Ю. Іванової [6], О.В.Кам'янської [7], В. В. Козик [8], В. В. Лимар [9], С. А. Петренко [10], Л. І. Федулової [11] та інших.

Основними аспектами вдосконалення нормативно-правового поля в царині ТТ є обґрунтування категоріального апарату, що втілене О. В. Кам'янською у [7], де, зокрема, наведене авторське розуміння понять "технологія", "трансфер технологій", "управління трансфером технологій" на основі уточнення сутнісних ознак термінів "знання", "інформація", "інновація", "трансфер", "управління" з огляду на завдання, які вирішуються в процесі забезпечення технологічного розвитку підприємства. До термінологічного обґрунтування поняття "трансфер технологій" удається й О. Ф. Андросова в [4, с. 3]. Ми поділяємо думку цих науковців, оскільки вирішення проблем нормативно-правового забезпечення має базуватися на чітко сформульованій термінології. Обґрунтований категоріальний апарат є запорукою якості розроблення законодавства в цілому.

Умови здійснення ТТ в Україні описано в працях Л. І. Федулової, зокрема конкретизовано в [10, с. 295-301]. З позиції інституціонального забезпечення до вирі-

шення проблем ТТ підходить В. А. Денисюк у [5, с. 79-85]. Важливі питання піднімає В. В. Козик у [8, с. 76-90], розглядаючи нормативно-правове поле ТТ як підґрунтя для створення центрів ТТ.

Як із наукової, так і з практичної точки зору цінною є запропонована В. В. Лимар класифікація теорій трансферу знань за принципом визначення сутнісної природи знань (трансфер експліцитних (явних) та імпліцитних (прихованих) знань), що дозволить розробляти державні інструменти стимулювання генерації знань вітчизняними суб'єктами інноваційної діяльності та їх трансферу із глобального економічного простору, а також матиме позитивний вплив на конкурентоспроможність України [8, с. 5].

К. Ю. Іванова в [6, с. 1-4] аналізує доктринальні погляди, а також положення норм Закону щодо договорів, якими послуговується ТТ, їх істотні умови. Вона виявляє прогалини, колізійні норми, які виступають певною перешкодою в правовому регулюванні зазначених договорів, а відтак, вимагають усунення. С. А. Петренко, Г. К. Дорожко та А. В. Лузан у [9] подають рекомендації з удосконалення сучасної законодавчої бази з ТТ та розробки державної політики у сфері комерціалізації результатів інтелектуальної діяльності з метою активізації розвитку інфраструктури українського ринку технологій шляхом формування основних ринкових механізмів і залучення підприємств до роботи з існуючою інтелектуальною власністю.

Велика кількість існуючих наукових розробок свідчить про те, що в Україні триває напрацювання інституційного підґрунтя ТТ в частині нормативно-правового забезпечення. На основі аналізу наведеного вище доробку, а також суміжних робіт, де також ураховано окремі аспекти поставленої проблеми, можна стверджувати, що існуючі підходи й рекомендації мають фрагментарний характер. Часто за основу береться лише один або кілька основних законодавчих актів щодо ТТ, при цьому немає системного підходу до вивчення самого явища. Уважаємо, що для ефективного провадження ТТ на всіх етапах необхідно вивчити комплекс документів. Здебільшого наукові економічні підходи до вдосконалення нормативного й правового забезпечення ТТ вимагають використання міждисциплінарних знань, зокрема з юридичних та інших наук.

Доповнюючи розроблені економістами наукові підходи з вищезазначеної проблематики, межі розкриття теми в статті ми окреслюємо рамками вивчення нормативно-правового поля щодо процесів провадження ТТ в Україні, як підсистеми інституційного аналізу.

Метою роботи є дослідження нормативно-правових засад реалізації ТТ в Україні з позицій інституційного аналізу.

Для досягнення поставленої мети в статті реалізовано низку завдань: 1) проаналізовано нормативно-правові документи з питань інноваційної діяльності загалом та ТТ зокрема; 2) виділено неточності, "вузькі місця" та проблемні аспекти профільного законодавства; 3) відображено перехресний взаємозв'язок нормативно-правових актів з питань ТТ, що веде до правових колізій; 4) обґрунтовано шляхи та інструменти вдосконалення нормативно-правового забезпечення ТТ, зокрема з позицій інституційного аналізу.

Виклад основного матеріалу. З огляду на мету роботи досліджено масив нормативно-правових актів та пов'язаних із ними документів, що регламентують та регулюють процеси провадження ТТ.

Нині в Україні діють 14 законодавчих актів, близько 50 нормативно-правових актів Уряду та понад 100 документів різних відомств, якими регулюється ТТ та інно-

ваційна діяльність. Однак за відсутності системного підходу до розробки нормативно-правових документів, при певній інформаційно-комунікативній розірваності між окремими відомствами, що виступають ініціаторами в прийнятті нормативно-правових актів, зростання кількості таких документів не призводить до усунення диспропорцій у формуванні дієвого нормативно-правового та організаційно-методичного забезпечення ТТ та інноваційної діяльності загалом.

Приписом ст. 54 Конституції України держава гарантує свободу наукової й технічної творчості та захист інтелектуальної власності, авторських прав, моральних і матеріальних інтересів, що виникають у зв'язку з різними видами інтелектуальної діяльності, а також сприяє розвитку науки, встановленню наукових зв'язків України зі світовим співтовариством [12]. Зазначене є підґрунтям для забезпечення базових законів, які впорядковують ТТ, а саме: "Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій", "Про інвестиційну діяльність", "Про наукову і науково-технічну діяльність", "Про інноваційну діяльність", "Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні" тощо.

Однак законодавчі документи часто не мають єдиного концептуального базису, що виявляється як при визначенні основних категорій, так і при вирішенні специфічних питань. Зокрема, не узгоджуються між собою норми глави 34 "Правове регулювання інноваційної діяльності" Господарського кодексу України та положення Закону України "Про інноваційну діяльність" стосовно визначення поняття "інноваційна діяльність". Ураховуючи те, що інноваційна діяльність є основою ТТ, усунення такої розбіжності набуває вагомого значення. Так, у Законі України "Про інноваційну діяльність" зазначено, що інноваційна діяльність - діяльність, що спрямована на використання й комерціалізацію результатів наукових досліджень та розробок і зумовлює випуск на ринок нових конкурентоздатних товарів і послуг [13]. Водночас п. 1 ст. 325 Господарського кодексу України визначає, що інноваційною діяльністю у сфері господарювання є діяльність учасників господарських відносин, яка здійснюється на основі реалізації інвестицій з метою виконання довгострокових науково-технічних програм із тривалими строками окупності витрат і впровадження нових науково-технічних досягнень у виробництво та інші сфери суспільного життя [14]. Таким чином, визначення інноваційної діяльності, надане Господарським кодексом України, не відповідає цілям інноваційної діяльності, що пов'язані з комерціалізацією розробок й отриманням прибутку, і, відповідно, не сприяє успішному інноваційному розвитку.

У ст. 1 Закону України "Про наукову і науково-технічну діяльність" визначено, що науково-технічна діяльність - інтелектуальна творча діяльність, спрямована на одержання й використання нових знань у всіх галузях техніки і технологій [15]. Окрім цього, встановлено, що наукова (науково-технічна) продукція - це науковий та (або) науково-прикладний результат, призначений для реалізації. Частиною 10 ст. 35 вищезазначеного Закону передбачено, що порядок формування й виконання замовлення на проведення фундаментальних наукових досліджень, прикладних наукових досліджень та виконання науково-технічних (експериментальних) розробок за рахунок коштів держбюджету України та порядок проведення конкурсного відбору науково-дослідних, науково-технічних та дослідно-конструкторських робіт встановлюється Кабінетом Міністрів України. Проте нормативних важелів контролю за обґрунтованістю вартості такого наукоємного продукту не надано.

У Законі "Про наукову і науково-технічну діяльність" немає визначення ознак, видів, форм та інструментів державно-приватного партнерства в науково-технічній та інноваційній сфері, механізмів участі держави, зокрема на рівні проведення наукових та науково-дослідних робіт, упровадження у виробництво (інноваційні центри та центри ТТ, спільне фінансування проектів із ТТ, інноваційних проектів тощо), територіальної інноваційної інфраструктури (технологічні й наукові парки та інші форми територіальних структур, бізнес-інкубатори), створення інноваційних підприємств, діяльності інноваційних фондів (венчурних організацій), що фінансують створення інноваційних підприємств тощо.

Закон України "Про наукову і науково-технічну експертизу" формулює правові, організаційні й фінансові засади експертної діяльності в науково-технічній сфері, а також загальні основи й принципи регулювання суспільних відносин у галузі організації та проведення наукової та науково-технічної експертизи з метою забезпечення обґрунтування структури й змісту пріоритетних напрямів розвитку науки і техніки, наукових, науково-технічних, соціально-економічних, екологічних програм і проектів, визначення напрямів науково-технічної діяльності, аналізу та оцінки ефективності використання науково-технічного потенціалу, результатів досліджень [16]. Основними завданнями наукової й науково-технічної експертизи є:

- ретельне й комплексне дослідження об'єктів експертизи; перевірка відповідності цих об'єктів вимогам і нормам чинного законодавства;
- оцінка відповідності об'єктів експертизи сучасному рівню наукових і технічних знань, тенденціям науково-технічного прогресу, принципам державної науково-технічної політики, вимогам екологічної безпеки, економічної доцільності;
- аналіз рівня використання науково-технічного потенціалу тощо.

Проте зазначені процедури передбачають визначення вартості об'єкта експертизи в оцінювальний спосіб, тобто без обґрунтованого застосування економіко-математичних методів, а це, у свою чергу, припускає перспективу суб'єктивної оцінки.

Закон України "Про інноваційну діяльність" є одним із базових у системі законодавства про інноваційну діяльність. Закон визначає правові, економічні та організаційні засади державного регулювання інноваційної діяльності в Україні, установлює форми стимулювання державою інноваційних процесів і спрямований на підтримку розвитку економіки України інноваційним шляхом [13]. Приписом ст. 1 Закону визначено, що інноваційна інфраструктура - це сукупність підприємств, організацій, установ, їх об'єднань, асоціацій будь-якої форми власності, що надають послуги із забезпечення інноваційної діяльності (фінансові, консалтингові, маркетингові, інформаційно-комунікаційні, юридичні, освітні тощо) [13]. Таке визначення не відображає ознак інноваційної інфраструктури та її місця в структурі інноваційних відносин країни (інноваційній системі). У Законі не розкрито види інноваційної інфраструктури та конкретні механізми забезпечення й активізації інноваційної діяльності за її допомогою. Відповідно, це негативно впливатиме й на обґрунтування складових ТТ.

Згідно із Законом України "Про інноваційну діяльність", інноваційний центр, технопарк, технополіс, інноваційний бізнес-інкубатор віднесено до інноваційних підприємств (об'єднань підприємств), що розробляють, виробляють і реалізують інноваційні продукти і/або продукцію чи послуги, обсяг яких у грошовому вимірі перевищує 70 % його загального обсягу продукції і/або

послуг. Таким чином, законодавці практично відносять їх до суб'єктів інноваційної діяльності - комерційних підприємств, які вже безпосередньо впроваджують інновації. Це не можна вважати правомірним, оскільки інноваційні структури, відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України "Про затвердження положення про порядок створення і функціонування технопарків та інноваційних структур інших типів" [17], можуть не мати організаційно-правової форми юридичної особи (інноваційного підприємства, об'єднання підприємств). Таким чином, Закон України "Про інноваційну діяльність" потребує вдосконалення в частині визначення ролі та місця профільної інфраструктури при здійсненні інноваційної діяльності.

Забезпечення інноваційної моделі розвитку економіки шляхом концентрації ресурсів держави на пріоритетних напрямках науково-технічного оновлення виробництва, підвищення конкурентоспроможності вітчизняної продукції на внутрішньому й зовнішньому ринках є метою Закону України "Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні". Для реалізації середньострокових пріоритетних напрямів державою запроваджуються заходи щодо [18]:

- розвитку інноваційної інфраструктури (інноваційних центрів, технологічних парків, наукових парків, технополісів, інноваційних бізнес-інкубаторів, центрів ТТ, інноваційних кластерів, венчурних фондів тощо);
- першочергового розгляду заявок на винаходи, що відповідають середньостроковим пріоритетним напрямкам загальнодержавного рівня;
- прямого бюджетного фінансування та співфінансування тощо.

При цьому недосконалість нормативних актів з питань встановлення вартості інноваційного продукту, обліку унеможлиблює ефективне застосування приписів цього Закону.

Закон України "Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій" визначає правові, економічні, організаційні та фінансові засади державного регулювання діяльності у сфері ТТ і спрямований на забезпечення ефективного використання науково-технічного та інтелектуального потенціалу України, технологічності виробництва продукції, охорони майнових прав на вітчизняні технології та/або їхні складові на території держав, де планується або здійснюється їх використання, розширення міжнародного науково-технічного співробітництва в цій сфері, зокрема, проведення державної експертизи [19].

У процесі ТТ державна експертиза технологій та/або їхніх складових проводиться на підставі техніко-економічного обґрунтування можливості їх використання на території України або передавання майнових прав на них за межі України. Під час проведення державної експертизи, окрім вивчення технологічного рівня й новизни технологій, їхніх складових та обладнання, визначається орієнтовна ринкова ціна технології та обладнання, тобто розмір плати за їх використання. Законом [19] передбачено, що між підприємством, установою чи організацією, де створено технологію та/або куди здійснюється її трансфер, і авторами технології укладається договір, у якому визначаються майнові права, що передаються за цим договором, умови виплати та розмір винагороди за передавання й використання майнових прав на технологію.

Приписом ст. 19 названого Закону встановлено, що ціна технологій чи розмір плати за їх використання є істотною умовою укладення договорів про ТТ. Крім цього, приписом ст. 21, якою визначено обмеження щодо укладення договорів про ТТ, вимагається недопущен-

ня укладення таких договорів, які передбачають здійснення виплат, що значно перевищують ціну технології та її складових.

Таким чином, чинним законодавством неодноразово підтверджено позицію держави щодо важливості встановлення ціни (вартості) технологій, які підлягають трансферу. Проте аналіз нормативно-правової бази з питань ТТ та інноваційної діяльності свідчить, що на загальнодержавному рівні немає комплексних нормативно-правових актів щодо порядку розрахунків економічно обґрунтованої вартості таких технологій.

На підставі аналізу Закону "Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій" встановлено, що його норми щодо цільового субсидування та кредитування ТТ, а саме ст. 1 та ст. 21, не застосовуються. Недоліком Закону є відсутність прописаного механізму декларування податкових пільг щодо ТТ, що в існуючих економічних умовах значно сповільнює їх розвиток.

Дослідження нормативно-правової бази свідчить, що на рівні закону прийнято лише обмежену кількість нормативно-правових актів, пов'язаних із інноваційними процесами, та й ті діють відокремлено один від одного. При цьому значна роль у врегулюванні питань ТТ та інноваційної діяльності належить підзаконним актам. За умови визнання формування інноваційної моделі економіки України стратегічним національним інтересом, досягнення практичних результатів може бути забезпечено лише в разі недопущення розпорошування єдиної стратегічної лінії соціально-економічного розвитку та встановлення механізмів регулювання на загальнодержавному рівні.

Вивчення сутнісного наповнення законодавчої бази України у сфері ТТ свідчить про наявність деяких прогалин у законодавстві, які негативно відображаються на реалізації стратегії розвитку інноваційного потенціалу країни, підвищенні конкурентоспроможності національної економіки загалом. Серед неврегульованих положень чинного законодавства щодо ТТ є, зокрема, такі:

- немає належного регулювання придбання й розпорядження майновими правами на об'єкти інтелектуальної власності, створені за рахунок коштів держави;
- не врегульовано питання вартісної оцінки, взяття на бухгалтерський облік та відображення в ньому об'єктів інтелектуальної власності, нематеріальних активів;
- недосконалі правові механізми регулювання ринку інтелектуального продукту, передання на комерційних засадах суб'єктом господарювання інноваційних технологій;
- не розроблено в необхідній і достатній кількості правового забезпечення ТТ за кордон;
- немає порядку здійснення державно-приватного фінансування ТТ та інноваційної діяльності.

Водночас сучасні тенденції розвитку законодавства України у сфері ТТ та інноваційного розвитку в цілому відображають загальносвітові економічні процеси. Спрямування державної політики України на приєднання до Європейського Союзу обумовлює необхідність подальшої адаптації української системи законодавства до європейських стандартів.

Для покращення нормативно-правового забезпечення ТТ у рамках задекларованого державою інноваційного розвитку нині потрібен комплекс заходів. На підставі результатів проведеного дослідження вважаємо за необхідне внесення низки змін та доповнень до деяких законодавчих актів, зокрема:

- доповнити Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI такими термінами, як "інновації", "інноваційна діяльність", "інноваційна продукція/продукт", "комерціалізація об'єктів права інтелектуаль-

ної власності", "інноваційно-активне підприємство", що даватиме змогу винахідникам визначати своє місце в податкових правовідносинах;

- встановити чіткі правила обґрунтування витрат, які формуються як у податковому, так і в бухгалтерському обліку за різними методичними підходами, що сприятиме правильному та ефективному використанню інвестиційного податкового кредиту;

- увести стимулювання противитратного механізму формування витрат при розрахунку податку на прибуток, що стримуватиме впровадження податкових інноваційних регуляторів;

- доповнити Закон України "Про державно-приватне партнерство" № 2404-VI від 01.07.2010 р. спеціальними нормами щодо видів та механізмів державно-приватного партнерства у сфері науково-дослідних і дослідно-конструкторських розробок та інноваційної діяльності;

- внести зміни до групи відповідних нормативно-правових актів щодо вдосконалення системи колективного управління майновими правами суб'єктів авторського права;

- удосконалити нормативно-правові засади щодо регламентування діяльності представників у сфері інтелектуальної власності;

- Закон України "Про інноваційну діяльність" доповнити визначеннями поняття та ознак інноваційного кластера, передбачивши в ньому механізми стимулювання інноваційної діяльності малих підприємств і новостворених підприємств, спрямованих на реалізацію визначених державою пріоритетних напрямів;

- Закон України "Про державні цільові програми" № 1621-IV від 18.03.2004 р. доповнити статтями, характерними для базових законів, зокрема: "Визначення термінів", "Основні принципи формування і виконання державних цільових програм" тощо.

Висновки

Дослідження нормативно-правового поля провадження трансферу технологій (ТТ) в Україні з позицій інституційного аналізу дало змогу розглянути питання законодавчого забезпечення ТТ у системі розвитку вітчизняної інноваційної діяльності. ТТ тісно пов'язане з усіма зовнішніми та внутрішніми факторами, що впливають на інноваційний поступ України. Спираючись на такі фактори, вивчення документів нормативно-правового забезпечення ТТ призвело до виокремлення нечіткостей, неузгодженостей та інших аспектів, які потребують удосконалення. Реалізація запропонованих у статті шляхів покращення вітчизняного законодавства сприятиме прискоренню ТТ на всіх його етапах, що, своєю чергою, сприятиме розвитку інноваційної діяльності в Україні, удосконаленню функціонування національної інноваційної інфраструктури загалом.

Україна має значний інноваційний потенціал, який може забезпечити розвиток економіки знань та вивести країну на високий рівень науково-технологічного прогресу.

Розроблені підходи до вдосконалення нормативно-правової бази ТТ обумовлюють важливість подальших досліджень в напрямку обґрунтування організаційно-методичних положень щодо конкретних елементів ТТ.

ЛІТЕРАТУРА

1. Investopedia US, A Division of IAC (January 27, 2014). Knowledge Economy Definition of "Knowledge Economy" [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://www.investopedia.com/terms/k/knowledge-economy.asp>.

2. Державне агентство з питань науки, інновацій та інфор-

матизації України / Обсяги фінансування наукової та науково-технічної діяльності в Україні [Електронний ресурс]. - Режим доступу : www.dkni.gov.ua/?q=system/files/sites/default/files/images/.

3. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

4. Андросова О. Ф. Організаційно-економічні аспекти використання трансферу технологій на підприємствах авіаційної промисловості : дис. ... канд. екон. наук : 08.06.01 / О. Ф. Андросова ; Запорізький національний технічний ун-т. - Запоріжжя, 2006. - 210 с.

5. Денисюк В. А. Інституціональне забезпечення комерціалізації технологій: вітчизняний та закордонний досвід / В. А. Денисюк // Трансфер технологій та інновації: інноваційний розвиток та модернізація економіки : матеріали VI Міжнародного форуму, 20-21 грудня 2012 р. - К. : Нац. ун-т "КПІ", 2012. - С. 79-85.

6. Іванова К. Ю. Договори про трансфер технологій: спірні питання / К. Ю. Іванова // Порівняльно-аналітичне право. - 2013. - № 3-2. - С. 126-129.

7. Кам'янська О. В. Управління трансфером технологій на машинобудівних підприємствах : дис. ... канд. екон. наук : 08.00.04 / О. В. Кам'янська ; Нац. техн. ун-т України "Київ. політехн. ін-т". - К., 2008. - 281 с.

8. Козик В. В. Міжнародний досвід створення центрів трансферу технологій: передумови і особливості застосування в Україні / В. В. Козик, О. Б. Іванова // Економічний простір : зб. наук. праць. - № 44/1. - Дніпропетровськ : ПДА-БА, 2010. - С. 76-90.

9. Лимар В. В. Державне регулювання міжнародного трансферу знань в економіці України : дис. ... канд. екон. наук : 08.00.03 / В. В. Лимар ; Національна Академія наук України, Ін-т економіки промисловості. - Донецьк, 2013. - 208 с.

10. Петренко С. А. Переваги та недоліки порядку трансферу технологій за українським законодавством / С. А. Петренко, Г. К. Дорожко, А. В. Лузан // Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності. - 2013. - № 1. - С. 3-6.

11. Федупова Л. І. Умови для здійснення трансферу технологій в Україні / Л. І. Федупова // Трансфер технологій та інновації: інноваційний розвиток та модернізація економіки : матеріали VI Міжнародного форуму, 20-21 грудня 2012 р. - К. : Нац. ун-т "КПІ", 2012. - С. 295-301.

12. Конституція України : офіц. текст: [прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. із змінами, внесеними Законом України від 06.10.2013 р., підстава 586-18: станом на 28 січня 2014 р.] [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.

13. Про інноваційну діяльність : Закон України від 04.07.2002 № 40-IV, поточна редакція від 05.12.2012 р., підстава 5460-17: офіц. текст: станом на 28 січня 2014р. [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/40-15>.

14. Господарський кодекс України : Закон, Кодекс від 16.01.2003 № 436-IV, поточна редакція від 01.01.2014 р., підстава 5080-17, 663-18: офіц. текст: станом на 28 січня 2014 р. [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.

15. Про наукову і науково-технічну діяльність : Закон України від 13.12.1991 р. № 1977-XII, поточна редакція від 05.12.2012 р., підстава 5460-17: офіц. текст: станом на 28 січня 2014 р. [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1977-12>.

16. Про наукову і науково-технічну експертизу : Закон України від 10.02.1995 р. № 51/95-ВР, поточна редакція від 05.12.2012, підстава 5460-17: офіц. текст: станом на 28 січня 2014 р. [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/51/95-вр>.

17. Про затвердження положення про порядок створен-

ня і функціонування технопарків та інноваційних структур інших типів : Постанова Кабінету Міністрів України від 22.05.1996 р. № 549, поточна редакція від 25.08.2004 р., підстава 1082-2004-п: офіц. текст: станом на 28 січня 2014 р. [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/549-96-п>.

18. Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні : Закон України від 08.09.2011 р. № 3715-VI, поточна

редакція від 05.12.2012 р., підстава 5460-17: офіц. текст: станом на 28 січня 2014 р. [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3715-17>.

19. Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій : Закон України від 14.09.2006 р. № 143-V, поточна редакція від 05.12.2012, підстава 5460-17: офіц. текст: станом на 28 січня 2014 р. [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/143-16>.

Мрыхина Александра,

кандидат экономических наук, доцент, доцент кафедры экономики предприятия и инвестиций Национального университета "Львовская политехника", г. Львов

УСОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ ТРАНСФЕРА ТЕХНОЛОГИЙ В УКРАИНЕ

В статье рассмотрены проблемы нормативно-правового обеспечения трансфера технологий в Украине и подходы к их решению. Усовершенствование нормативных и правовых документов, сопровождающих все процессы трансфера технологий предложено на основании анализа существующего законодательства по вопросам трансфера технологий и инновационной деятельности; выделения неточностей, "узких мест" и проблемных аспектов законодательного регулирования трансфера технологий; определения и решения правовых коллизий; обоснования путей и инструментов корректировки нормативно-правового обеспечения трансфера технологий. Предложенные подходы к усовершенствованию нормативно-правового обеспечения трансфера технологий разработаны с позиции институционального анализа этой темы: учтено влияние множества факторов внешней и внутренней среды субъектов инновационной деятельности на осуществление трансфера технологий.

Ключевые слова: *нормативно-правовое обеспечение; трансфер технологий; научно-техническая деятельность; инновация; технологическое развитие.*

Mrykhina Oleksandra,

PhD in Economics, Associate professor, Department of Economics of Enterprise and Investments, Lviv Polytechnic National University, Lviv

IMPROVEMENT OF A LEGISLATIVE AND REGULATORY FRAMEWORK OF TECHNOLOGY TRANSFER IN UKRAINE

The article is dedicated to solution of problems of a legislative and regulatory framework of technology transfer in Ukraine. Having analyzed current scientific activities, the author determines that Ukrainian institutional basis of technology transfer related to a legislative and regulatory framework continue to develop and proves that current approaches and recommendations have the fragmentary character. Analyzed scientists consider one or several main legislative acts on technology transfer. Besides, there is no systematic approach to research a phenomenon of regulation of technology transfer at all stages. Taking this into consideration, an aim of the article is to research a legislative and regulatory framework of processes of implementation of technology transfer in Ukraine on a basis of an institutional analysis. To achieve the determined aim the author solved several tasks: legislative and regulatory documents on innovative activity as a general matter and technology transfer are analyzed; inaccuracies, problem areas, and problematic aspects of dedicated legislation are emphasized; intersection of legislative and regulatory acts on technology transfer that causes collisions of legislation is presented; methods and instruments of improvement of a legislative and regulatory framework of technology transfer are substantiated on a basis of the scientific methodology and, especially, an institutional analysis.

Research of a legislative and regulatory framework of implementation of technology transfer in Ukraine on a basis of an institutional analysis causes consideration of the mentioned problems as elements of a system of domestic innovative activity development. The author proved that current tendencies of development of Ukrainian legislation on technology transfer and innovative development generally represent worldwide economic processes. Orientation of the state policy of Ukraine on accession to the European Union causes necessity of further adaptation of the Ukrainian legal system to European standards. In a process of development of ways concerning improvement of a legislative and regulatory framework of technology transfer, the author took into account external and internal factors that influenced innovative development of Ukraine.

Keywords: *legislative and regulatory framework; technology transfer; scientific and technical activity; innovation; technological development.*

REFERENCES

1. Investopedia US, A Division of IAC (January 27, 2014). Knowledge Economy Definition of "Knowledge Economy", available at: <http://www.investopedia.com/terms/k/knowledge-economy.asp>. (engl).
2. State Agency on Science, Innovations and Informatization of Ukraine, Amounts of financing of scientific and scientific and technical activities in Ukraine, available at: www.dkni.gov.ua/?q=system/files/sites/default/files/images/. (ukr).
3. State Statistics Service of Ukraine, available at: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (ukr).

4. Androsova O. F. (2006), *Organizational and economic aspects of technology transfer application in enterprises of the aviation industry*, Thesis for the degree of candidate of economic sciences in specialty 08.06.01 "The economics, organization, and management of enterprises", Zaporizhzhia, 210 p. (ukr).
5. Denysiuk V. A. (2012), Institutional framework of commercialization of technologies: domestic and foreign experience, *Transfer of technologies and innovation: innovation development and modernization of the economy: Materials VI International Forum, 20-21 December 2012*, Kyiv, pp. 79-85 (ukr).
6. Ivanova K. Yu. (2013), Agreements on technology transfer: controversial issues, *Porivnialno-analitychne pravo [Comparative analytical right]*, № 3-2, pp. 126-129 (ukr).
7. Kamianska O. V. (2008), *Technology transfer management in machine-building enterprises*, Thesis for the degree of candidate of economic sciences in specialty 08.00.04 "The economics and management of enterprises", Kyiv, 281 p. (ukr).
8. Kozyk V. V., Ivanova O. B. (2010), International experience of creation of technology transfer centers: preconditions and peculiarities of implementation in Ukraine, *Economic space: Coll. sciences. works*, Dnipropetrovsk, № 44/1, pp. 76-90 (ukr).
9. Lyymar V. V. (2013), *State regulation of international knowledge transfer in the economy of Ukraine*, Thesis for the degree of candidate of economic sciences in specialty 08.00.03 "The economics and management of the national economy", Donetsk, 208 p. (ukr).
10. Petrenko S. A., Dorozhko H. K. & Lusan A. V. (2013), Advantages and disadvantages of an order of technology transfer according to Ukrainian legislation, *Theoretical and practical aspects of the economy and intellectual property*, 1, pp. 3-6 (ukr).
11. Fedulova L. I. (2012), Conditions for application of technology transfer in Ukraine, *Transfer of technologies and innovation: innovation development and modernization of the economy: Materials VI International Forum, 20-21 December 2012*, Kyiv, pp. 295-301 (ukr).
12. Verkhovna Rada of Ukraine (1996), *The Constitution of Ukraine*, available at: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр> (ukr).
13. Verkhovna Rada of Ukraine (2002), *The Law on innovation activity*, available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/40-15> (ukr).
14. Verkhovna Rada of Ukraine (2003), *The Economic code of Ukraine*, available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/436-15> (ukr).
15. Verkhovna Rada of Ukraine (1991), *The Law on scientific and scientific and technical activities*, available at: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1977-12> (ukr).
16. Verkhovna Rada of Ukraine (1995), *The Law on scientific and scientific and technical examination*, available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/51/95-вр> (ukr).
17. The Cabinet of Ministers of Ukraine (1996), *The Decree on confirmation of regulations on an order of creation and functioning of technoparks and innovative structures of other types*, available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/549-96-п> (ukr).
18. Verkhovna Rada of Ukraine (2011), *The Law on prior directions of an innovative activity in Ukraine*, available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3715-17> (ukr).
19. Verkhovna Rada of Ukraine (2006), *The Law on state regulation of an activity in the technology transfer sector*, available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/143-16> (ukr).

© Мрихіна Олександра
Надійшла до редакції 15.02.2014

УДК 338.45

ОРТІНА ГАННА,

кандидат економічних наук,

докторант Академії фінансового управління Міністерства фінансів України

МОДЕЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ РЕАЛЬНОГО СЕКТОРА ЕКОНОМІКИ ЯК ЕЛЕМЕНТ ДЕРЖАВНОЇ АНТИКРИЗОВОЇ СТРАТЕГІЇ

На основі проведеного аналізу обґрунтовано підходи до реалізації концепції інноваційної моделі розвитку реального сектора економіки як пріоритетного напрямку державної антикризової стратегії, що формуються на основі вертикальних і горизонтальних бізнес-структур, стратегічних альянсів і холдингів. Показано, що така модель формується на основі вертикальних і горизонтальних бізнес-структур, стратегічних альянсів і різного роду холдингів. Такий підхід є виправданим і відповідає теорії просування бізнесу в умовах глобалізації на світовому ринку.

Ключові слова: інновації; інвестиції; промисловість; реальний сектор; стратегія.

Постановка проблеми та стан її вивчення. Глобальна фінансово-економічна криза суттєво змінила світ, мислення влади, бізнесу, громадськості щодо взаємодії в інноваційному оновленні реального та фінансового секторів економіки та забезпечення конкурентоспроможності суспільства в складному глобалізованому світі. У країнах, які щойно стали на шлях розвитку ринкової економіки, відбулося зміщення акцентів у розвит-

ку сучасної економіки в бік фінансових процесів суспільного розвитку та фактичний довгостроковий відрив розвитку фінансових ринків від реальних економічних процесів. Це призводить до різноманітних деформацій в економічному й соціальному розвитку. Така невідповідність фінансових та економічних процесів стала ключовим фактором накопичення великих капіталів у надзвичайно короткі терміни, перерозподілу багат-